

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 58/2022 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Fanni Thessler, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Sara Vänttinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- professori Kirsi Kuusikko
- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi postilakia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan pääosin syksyllä 2022, kuitenkin niin, että lain 2 §:n 11—14 kohta sekä 6 a luku tulisivat voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyvissä säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden, 10 §:ssä turvatus yksityiselämän suojan, 12 §:ssä turvatus sananvapauden ja julkisuuden, 15 §:ssä turvatus omaisuuden suojan, 18 §:ssä säädetyn oikeuden työhön ja elinkeinonvapauden, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan ja 124 §:ssä säädetyn hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevan sääntelyn kannalta.

Hallituksen esityksessä katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valiokunnan lausunto PeVL 42/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvion lähtökohdat

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi postilakia. Esityksen tarkoituksena on valmista sellaista sääntelyä, joka turvaa kustannustehokkaan postinjakelun muuttuvassa toimintaympäristössä, jossa perinteisten postilähetysten määrät vähenevät jatkuvasti. Esityksellä pyritään keventämään ja joustavoittamaan postilain mukaista yleispalveluvelvoitetta koskevaa lainsäädäntöä, jotta postipalveluja voidaan tulevaisuudessa toteuttaa tehokkaasti kuluttajien tarpeet huomioiden. Lisäksi esityksen tarkoituksena on selkeyttää ja tarkentaa ongelmallisiksi havaittuja säädöksiä tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi ja oikeusturvan parantamiseksi.

(2) Esityksessä postilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös sanomalehtijakelua koskevaa valtionavustusta koskeva keskeinen sääntely. Sanomalehtijakelua koskevan valtionavustuksen tavoitteena on luoda edellytyksiä viisipäiväisen sanomalehtijakelun toteuttamiselle alueilla, joilla ei ole kaupallisin ehdoin toteutettua sanomalehtien varhaisjakeluverkkoa eikä saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä varhaisjakelua, ja näin osaltaan varmistaa yhteiskunnallisesti tärkeän tiedonvälityksen saatavuus, tukea uutistoiminnan monimuotoisuutta sekä laadukasta ja monipuolista tiedonvälitystä.

(3) Hallituksen esitys on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen erityisesti yleispalveluun kuuluvan keräilyyn ja jakelun osalta (ks. PeVL 2/2017 vp). Esitykseen sisältyy verraten laajat sääntämismääräykset, joissa käsitellään muun muassa yleispalvelun luonnetta julkisena hallintotoimintana perustuslain 124 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta voi pääosin yhtyä hallituksen esityksessä esitettyyn.

Siirtyminen kolmipäiväiseen keräilyyn ja jakeluun

(4) Esityksessä ehdotetaan, että nykyisestä postilain 17 §:n mukaisesta yleispalvelun viisipäiväisestä keräilystä ja jakelusta siirrytään kolmipäiväiseen keräilyyn ja jakeluun. Esityksellä pyritään hallituksen esityksen perustelujen (s. 33) mukaan keventämään ja joustavoittamaan postilain mukaista yleispalveluvelvoitetta koskevaa lainsäädäntöä, jotta postipalveluja voidaan tulevaisuudessa toteuttaa tehokkaasti kuluttajien tarpeet huomioiden. Ehdotetun kolmipäiväiseen keräilyyn ja jakeluun siirtymisen tavoitteena on parantaa yleispalvelun tarjoajan toimintaedellytyksiä tilanteessa, jossa kirjeiden määrä on digitalisaation seurauksena merkittävästi vähentynyt. Esityksellä pyritään lisäksi täsmentämään yleispalvelun tarjoajan postilain nojalla hoitamia julkisia hallintotoimintoja koskevaa sääntelyä.

(5) Perustuslakivaliokunta on katsonut sittemmin postilailla korvattua postipalvelulakia arvioidessaan postipalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden turvaamisen olevan yksilön viestintään liittyvien oikeuksien ja yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeää (PeVL 28/2000 vp, s. 2). Ehdotettu kolmipäiväiseen keräilyyn ja jakeluun siirtymistä koskeva sääntely on merkityksellistä perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden ja perustuslain 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta.

Valiokunnan lausunto PeVL 42/2022 vp

(6) Perustuslakivaliokunta korostaa tältä osin, ettei pelkästään kustannusnäkökohtia voida lähtökohtaisesti pitää riittävänä perusteena viestintään liittyvien oikeuksien ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeisten peruspalvelujen olennaiselle karsimiselle. Valiokunta kuitenkin katsoo, että hallituksen esityksessä on tuotu esiin muita painavia perusteita ehdotetulle siirtymälle kolmipäiväiseen keräilyyn ja jakeluun, kuten ennen kaikkea se, että digitaalisten ratkaisujen syrjäyttäessä paperiset postilähetykset julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palveluissa sekä ihmisten välisessä viestinnässä ei kirjelähetyksiä jatkossa enää riitä jaettavaksi viitenä päivänä viikossa (s. 77). Valtioneuvoston on kuitenkin seurattava tarkoin, minkälaisia vaikutuksia jakelupäivien rajoittamisella on yksilöiden viestinnällisiin oikeuksiin ja yleisemmin yhteiskunnan toimivuuteen.

Tiedoksiantomenettely

(7) Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tiedoksiantomenettelyä koskevaa postilain 21 §:n 1 momenttia siten, että yleispalvelun tarjoajan velvollisuus huolehtia laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta erotetaan omaksi momentikseen. Lisäksi ehdotetaan, että pykälän 1 momentin mukaan postitse toimitettavien tiedoksiantojen on oltava perillä viimeistään laissa säädetyn tiedoksiantomenettelyn määräajan mukaisesti. Säännösten tarkoituksena voidaan katsoa olevan osaltaan turvata tiedoksiantomenettelyn toimivuus, joka on valtiosääntöisesti merkityksellistä perustuslain 21 §:ssä turvatuksi oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeiden kannalta.

(8) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että tiedoksiannon toteuttamismenettelylle ei määritellä määräaikaakaan nyt ehdotetussa tai muussakaan lainsäädännössä. Edellä kuvattu säädettäväksi ehdotettu säännös, joka edellyttäisi "tiedoksiantomenettelyn määräajan" noudattamista, jää näin sisällöltään tyhjäksi. Liikenne- ja viestintävaliokunnan on syytä tarkastella sääntelyä.

Yleispalvelun toimitusehdot

(9) Yleispalvelun toimitusehdoista on postilain 41 §:n 2 momentin mukaan käytävä ilmi muun muassa postipalvelun käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet, postipalvelun käyttäjän oikeussuojakeinot ja postipalvelun käyttäjän mahdollisuus antaa toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi riidanalaiset tapaukset. Myös maksujen määrittämismenettely sekä postipalvelun käyttäjältä vaadittavien vakuuksien tai muiden maksutakuiden perusteet määriteltäisiin käyttöehdoissa.

(10) Toimitusehtojen määrittely kuuluu yksinomaan yleispalvelun tarjoajan toimivaltaan, ja niiden yksipuoliselle määrittelylle ja muuttamiselle ei esitetä säädännäisiä rajoituksia. Perustuslakivaliokunnan mielestä säännöstä olisi syytä täydentää esimerkiksi siten, että toimitusehtoihin ei saa sisältyä postipalvelun käyttäjän kannalta kohtuuttomia ehtoja tai rajoituksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Valiokunnan lausunto PeVL 42/2022 vp

Helsingissä 22.9.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd

varapuheenjohtaja Heikki Vestman kok

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Jukka Gustafsson sd

jäsen Hannu Hoskonen kesk

jäsen Olli Immonen ps

jäsen Hilikka Kemppi kesk

jäsen Jari Kinnunen kok

jäsen Mikko Kinnunen kesk

jäsen Anna Kontula vas

jäsen Jukka Mäkynen ps

varajäsen Wille Rydman wr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen